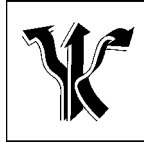

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

з дисципліни

“ЮРИДИЧНА КОНФЛІКТОЛОГІЯ”

(для бакалаврів)

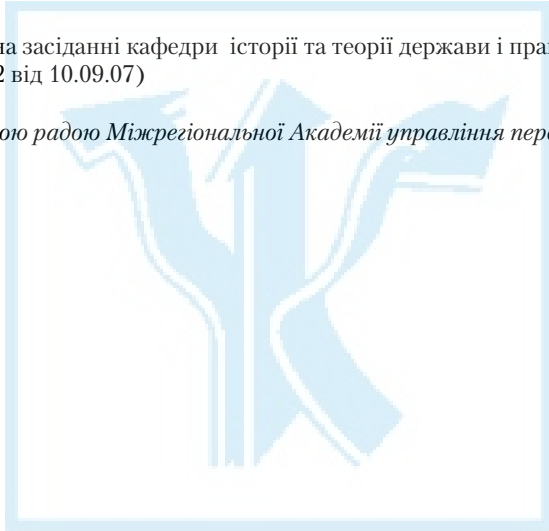
МАУП

Київ 2008

Підготовлено професором кафедри історії та теорії держави і права
О. В. Івановою

Затверджено на засіданні кафедри історії та теорії держави і права
(протокол № 2 від 10.09.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Іванова О. В. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Юридична конфліктологія” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2008. — 28 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, зміст дисципліни, теми самостійної роботи, питання для самоконтролю, практичні та тестові завдання, методичні вказівки до написання рефератів, питання для підсумкового (модульного) контролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів є складовою навчального процесу, основним засобом опанування навчального матеріалу в позааудиторний час

Мета самостійної роботи студентів з дисципліни “Юридична конфліктологія” – засвоїти в повному обсязі навчальну програму, сформувати самостійність як особистісну рису та важливу професійну якість, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність. Активізація вивчення студентами дисципліни “Юридична конфліктологія” передбачає:

а) прищеплення студентам навичок самостійно опрацьовувати навчальну та наукову літературу в процесі підготовки до питань, що виносяться на семінарське заняття, а також у процесі самостійного написання рефератів;

б) заохочення студентів до активної роботи в обговоренні питань з юридичної конфліктології;

в) прищеплення їм навичок творчо мислити, самостійно формулювати, викладати та аргументувати свої думки;

г) вироблення у студентів здатності зв'язувати теоретичні положення юридичної конфліктології з вимогами повсякденної юридичної практики;

д) формування у студентів здібностей перетворення одержаних знань в повсякденну правомірну поведінку, застосовувати їх при вирішенні юридично значимих життєвих ситуацій.

Завдання самостійної роботи студентів з дисципліни – засвоїти, закріпити та систематизувати відповідні теоретичні знання, а також уміти застосовувати їх при виконанні практичних завдань Самостійна робота студентів забезпечує їх підготовку до поточних аудиторних занять.

Зміст самостійної роботи студентів з дисципліни “Юридична конфліктологія” визначається навчальною програмою дисципліни, а також цими методичними матеріалами.

До основних форм самостійної роботи студентів з дисципліни “Юридична конфліктологія” належать такі:

- опрацювання прослуханого лекційного матеріалу, обов'язкових і додаткових наукових літературних джерел;
- вивчення окремих тем або питань, передбачених для самостійного опрацювання;

- виконання домашніх завдань;
- підготовка до практичних занять;
- підготовка до різних форм поточного контролю;
- пошук та огляд літературних джерел із проблематики;
- написання реферату;
- аналітичний розгляд наукових публікацій.

При підготовці до семінарських занять студент вивчає рекомендовану літературу та складає робочий конспект (розгорнутий план чи тези виступу) згідно з планом семінару.

Вивчення найбільш важливих і складних питань передбачає підготовку рефератів за темами, які додаються до плану семінарського заняття. При підготовці реферату студенти мають використовувати не тільки основну, але й додаткову літературу. Написання реферату за певною проблемою необхідно починати з ретельно продуманого вступу. У вступі визначаються **мета** дослідження, практичне і теоретичне значення теми, а також методи дослідження. В основній частині реферату насамперед викладається **зміст** досліджуваної проблеми. Робота повинна завершуватись аргументованими висновками. Найбільш ґрунтовні реферати заслуховуються на семінарських заняттях, а також використовуються у проведенні студентських наукових конференцій.

З метою перевірки ступеню засвоєння матеріалу та здатності самостійно і творчо мислити для виконання деяких завдань студентам пропонується така форма роботи, як виконання схем та ілюстрацій до пройденого матеріалу. Це передбачає ознайомлення з додатковою літературою.

Студенти перевіряють рівень засвоєння знань самостійно, відповідаючи на питання для самоконтролю та виконуючи тестові вправи.

Під час виконання домашнього завдання з дисципліни студенти закріплюють та поглиблюють теоретичний зміст основних положень юридичної конфліктології, відбувається пізнання студентами психічних явищ і закономірностей, які виникають у тих сферах діяльності, що регулюються нормами права. Мета дисципліни — ознайомити студентів з основними положеннями загальної теорії юридичної конфліктології, підвищити підготовку майбутніх юристів до дій у конфліктних ситуаціях.

В процесі вивчення дисципліни студенти повинні *знати*:

- методологічні засади юридичної конфліктології;
- характеристики юридичного конфлікту як соціального феномена;
- структуру юридичного конфлікту;
- динаміку юридичного конфлікту;
- класифікацію юридичних конфліктів;
- зміст управління юридичними конфліктами;
- способи розв'язання юридичних конфліктів;
- психологічні особливості поведінки особистості в умовах юридичного конфлікту.

вміти:

- застосовувати методи юридичної конфліктології в практичній діяльності;
- використовувати конфліктологічні знання при вирішенні питань цивільно-правового регулювання;
- аналізувати конфліктологічний зміст і структуру правопорушення;
- на основі конфліктологічного аналізу прогнозувати та попереджати можливі порушення правових норм;
- використовувати психологічні технології ефективного спілкування та раціональної поведінки у суді;
- застосовувати методики психологічного захисту в ситуаціях юридичної діяльності.

Виконання завдань для самостійної роботи з юридичної конфліктології передбачає використання знань із загальної, соціальної психології; а також з цивільного, кримінального права й процесу та інших галузей права; криміналістики, криминології та соціологічної науки.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів

- Оцінка “*відмінно*” — студент повною мірою розкриває питання, винесені для самостійного опрацювання, вільно оперує поняттями і науковою термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну думку щодо відповідної теми і здатний аргументовано її пояснювати.
- Оцінка “*добре*” — загалом рівень знань студента відповідає щойно викладеному, але він припускає певні помилки при

розв'язанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, обґрунтування неточні, не наводить обґрунтованих прикладів.

- Оцінка “*задовільно*” – студент розкриває питання, винесені для самостійного опрацювання, у загальних рисах, розуміє їх сутність, намагається робити висновки, але при цьому припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно, непослідовно.
- Оцінка “*незадовільно*” – студент не може відповісти на поставлені запитання або відповідає неправильно, не розуміє сутності питань, не може зробити висновки.

ЗМІСТ
дисципліни
“ЮРИДИЧНА КОНФЛІКТОЛОГІЯ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Кількість годин				Форма контролю
		Усього	Лекції	Семінари, П/З	СМР / ІКР	
Змістовий модуль I. Юридична конфліктологія як науково-практична дисципліна						
1	Методологічні засади юридичної конфліктології	6	2		4	У, СР, ПК
2	Поняття, структура та динаміка юридичного конфлікту	9	2	2	5	У, СР, Р,
Змістовий модуль II. Проблема управління юридичними конфліктами						
3	Типологія та види юридичних конфліктів	6	2		2 / 2	У, СР, ПК
4	Управління юридичними конфліктами	11	2	2	7 / 2	У, СР, ПК
Змістовий модуль III. Психологія юридичного конфлікту						
5	Особистість в умовах юридичного конфлікту	11	4		7	У, Т, Р, СР
6	Технології ефективного спілкування та раціональної поведінки юриста в конфлікті	9	2	2	5	СР, ПК, Р, Т
Разом годин: 154		54	14	6	34	

Усне опитування – У
Контрольні роботи – КР
Перевірка конспектів – ПК
Перевірка завдань для самостійної роботи – СР
Тестування – Т
Обговорення рефератів – Р

ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Змістовий модуль І. Юридична конфліктологія як науково-практична дисципліна

Тема 1. Методологічні засади юридичної конфліктології

Питання для самоконтролю

1. Ранні та загальнонаукові погляди на конфлікти.
2. Філософсько-соціологічні погляди на конфлікти.
3. Психологічні концепції конфлікту.
4. Конфліктологія як наука та її галузь – юридична конфліктологія.

Практичні завдання

1. Опрацюйте основну літературу з навчальної теми.
2. Складіть плани-конспекти підготовки до семінарських занять.
3. Ознайомтеся з додатковою літературою з навчальних тем.
4. Підготуйте реферат за темою “Розвиток конфліктології на пост-радянському просторі”.
5. Підготуйте реферат за темою “Розвиток конфліктології в Україні”.

Тестові завдання

1. Вперше почали використовувати юридичні засоби для попередження та вирішення конфліктів:

- а) у Стародавньому Китаї;
- б) у Стародавній Греції;
- в) у Стародавньому Римі.

2. Для давньоруського судового процесу характерно:

- а) активна участь у ньому сторін конфлікту;
- б) домінуюча роль суду у вирішенні конфліктів;

- в) відсутність єдиної судової процедури при вирішенні конфліктів.

3. Конфліктологічні погляди в період середньовіччя розвивались під впливом:

- а) християнства;
- б) конфуціанства;
- в) католицизму.

4. Конфліктологічні проблеми у добу Відродження та Просвітництва набувають розуміння:

- а) “божественного”;
- б) “земного”;
- в) “повсякденного”.

5. Біхевіористи при вивченні конфліктів зосередили увагу на:

- а) зовнішніх чинниках конфліктів;
- б) внутрішніх чинниках конфліктів;
- в) розглядали конфлікти комплексно.

6. Когнітивістський підхід зосереджує свою увагу:

- а) на об'єктивній стороні конфлікту;
- б) на суб'єктивній стороні конфлікту;
- в) на об'єктивній і суб'єктивній сторонах конфлікту.

7. У психологію поняття “інтроверсія” та “екстраверсія” запровадив:

- а) З. Фрейд;
- б) К. Хорні;
- в) К. Юнг.

8. Перші наукові праці з конфліктології з'явилися:

- а) наприкінці 60-х років;
- б) наприкінці 70-х років;
- в) наприкінці 80-х років.

9. Юридична конфліктологія є галуззю:

- а) загальних конфліктологічних знань;
- б) спеціальних конфліктологічних знань;
- в) правової конфліктології.

10. Предметом юридичної конфліктології є:

- а) конфліктні відносини між людьми;
- б) вивчення проблем конфліктної взаємодії між суб'єктами правовідносин;
- в) дослідження загальних законів і закономірностей виникнення та розвитку конфліктів.

Відповіді:

1. в	2. а
3. а	4. б
5. а	6. б
7. в	8. в
9. б	10. б

Література [1; 2; 7; 13; 16–20; 39]

Тема 2. Поняття, структура та динаміка юридичного конфлікту

Питання для самоконтролю

1. Поняття юридичного конфлікту.
2. Структура юридичного конфлікту.
3. Динаміка юридичного конфлікту.

Практичні завдання

1. Опрацюйте основну літературу з навчальної теми.
2. Складіть плани-конспекти підготовки до семінарських занять.
3. Ознайомтеся з додатковою літературою з навчальних тем.
4. Підготуйте реферат за темою “Сутність соціального конфлікту”.
5. Підготуйте реферат за темою “Функції соціального конфлікту”.

Тестові завдання

- 1. Слово “конфлікт” перекладається з латинської мови:**
 - а) зіткнення;
 - б) конфронтація;
 - в) суперечність.
- 2. Соціальний та юридичний конфлікт співвідносяться між собою як:**
 - а) соціальний та юридичний конфлікти є різновидами одного і того ж конфлікту;
 - б) соціальний конфлікт є різновидом юридичного конфлікту;
 - в) юридичний конфлікт є різновидом соціального конфлікту.
- 3. Юридичний конфлікт може бути позитивним явищем і виконувати позитивні функції:**
 - а) так;
 - б) так, але лише за певних умов;
 - в) ні.

4. Конфлікти між фізичними особами:

- а) завжди мають правовий характер;
- б) завжди мають неправовий характер;
- в) можуть мати і правовий, і неправовий характер.

5. Конфлікти між юридичними особами:

- а) завжди мають правовий характер;
- б) завжди мають неправовий характер;
- в) можуть мати і правовий, і неправовий характер.

6. Предметом юридичного конфлікту є:

- а) проблема або протиріччя, через які виникає конфлікт;
- б) спірні відношення реальних матеріальних і духовних цінностей, які вирішуються у правовому полі;
- в) об'єктивно існуюча проблема, яка має бути вирішена і тому стає причиною розходження у поглядах опонентів.

7. Основним змістом конфлікту є:

- а) зіткнення інтересів;
- б) зіткнення потреб;
- в) конфліктна взаємодія.

8. Образи конфліктної ситуації належать до:

- а) об'єктивної складової юридичного конфлікту;
- б) суб'єктивної складової юридичного конфлікту;
- в) не належать ні до об'єктивної, ні до суб'єктивної складової юридичного конфлікту.

9. Стратегія та тактика поведінки в конфлікті співвідносяться між собою:

- а) тактика — це спосіб реалізації стратегії;
- б) стратегія — це спосіб реалізації тактик;
- в) стратегія та тактика — незалежні одна від одної категорії.

10. Стадія виникнення об'єктивної конфліктної ситуації є:

- а) відкритою;
- б) латентною (прихованою);
- в) може бути і відкритою, і прихованою.

Відповіді:

- 1. а 6. б
- 2. в 7. в
- 3. а 8. б
- 4. в 9. а
- 5. а 10. б

Література [1–3; 7; 13; 20; 27; 49]

Змістовий модуль II. Проблема управління юридичними конфліктами

Тема 3. Типологія та види юридичних конфліктів

Питання для самоконтролю

1. Типологія юридичного конфлікту.
2. Характеристика окремих видів юридичних конфліктів.

Практичні завдання

1. Опрацюйте основну літературу з навчальної теми.
2. Складіть плани-конспекти підготовки до семінарських занять.
3. Ознайомтеся з додатковою літературою з навчальних тем.
4. Підготуйте реферат за темою “Класифікація юридичного конфлікту залежно від характеру приписів правових норм”.
5. Підготуйте реферат за темою “Класифікація юридичного конфлікту за системою правозастосовних та правоохоронних органів”.

Тестові завдання

- 1. За сферами прояву конфлікту поділяються на:**
 - а) локальні, регіональні, глобальні;
 - б) політичні, економічні, міжнародні, екологічні, ідеологічні, релігійні та ін.;
 - в) внутрішньоособистісні, міжособистісні, особистісно-групові, міжгрупові.
- 2. Економічні конфлікти можуть виникати:**
 - а) лише між державами;
 - б) лише між людьми;
 - в) і між державами, і між людьми.
- 3. Політичні конфлікти можуть виходити за межі демократичних форм:**
 - а) так, вони завжди виходять за межі цих форм;
 - б) так, але за певних умов;
 - в) ні, не можуть.
- 4. Ідеологічні конфлікти можуть виникати на рівні великих соціальних груп:**
 - а) можуть;
 - б) не можуть, оскільки виникають лише на рівні малих соціальних груп;
 - в) не можуть, оскільки виникають лише між окремими особами.

5. Конфлікти, які характеризуються вкрай негативним відношенням сторін:

- а) бурхливі конфлікти;
- б) гострі довготривалі конфлікти;
- в) слабовиражені конфлікти, що протікають повільно.

6. Конфлікти, в яких активною є лише одна зі сторін, а інша уникає конфронтації:

- а) гострі довготривалі конфлікти;
- б) слабовиражені конфлікти, що протікають повільно;
- в) слабовиражені конфлікти, що протікають швидко.

7. За масштабом конфлікти поділяються на:

- а) внутрішньоособистісні, міжособистісні, особистісно-групові, міжгрупові;
- б) міжнаціональні, соціальні, політичні;
- в) локальні, регіональні, глобальні.

8. Найбільш небезпечні конфлікти:

- а) в сфері конституційного права;
- б) в сфері кримінального права;
- в) в сфері міжнародного права.

9. Міжнародні конфлікти врегульовуються:

- а) нормами внутрішнього законодавства держав;
- б) нормами міжнародного права;
- в) нормами внутрішнього законодавства держав і нормами міжнародного права.

10. Юридичні конфлікти можуть виникати:

- а) лише у процесі створення законів;
- б) лише у процесі їх реалізації чи застосування;
- в) у процесі створення законів і в процесі їх реалізації чи застосування.

Відповіді:

1. б	2. в
3. б	4. а
5. а	6. б
7. в	8. б
9. в	10. в

Література [1–3; 7; 13; 20; 27; 49]

Тема 4. Управління юридичними конфліктами

Питання для самоконтролю

1. Проблема управління конфліктами в сучасній конфліктології.
2. Неюридичні способи розв'язання конфліктів.
3. Правові способи розв'язання конфліктів.

Практичні завдання

1. Опрацюйте основну літературу з навчальної теми.
2. Складіть плани-конспекти підготовки до семінарських занять.
3. Ознайомтеся з додатковою літературою з навчальних тем.
4. Підготуйте реферат за темою “Судовий розгляд цивільно-правових і господарських конфліктів”.
5. Підготуйте реферат за темою “Розв'язання кримінально-правових конфліктів”.
6. Підготуйте реферат за темою “Вирішення трудових конфліктів”.

Тестові завдання

- 1. Взаємозалежність регулювання та управління конфліктами:**
 - а) регулювання та управління є складовими частинами розв'язання конфлікту;
 - б) управління є складовою частиною регулювання;
 - в) регулювання є складовою частиною управління.
- 2. За функціональною спрямованістю конфлікти можуть мати:**
 - а) лише конструктивний характер;
 - б) лише деструктивний характер;
 - в) конструктивний і деструктивний характер.
- 3. Стимулювання може бути виправданим щодо деструктивних конфліктів:**
 - а) так;
 - б) так, але лише за окремих умов;
 - в) ні.
- 4. Конфлікти з деструктивним характером – небезпечні:**
 - а) так;
 - б) так, але лише за певних умов;
 - в) ні.

5. Поняття попередження конфлікту ширше від поняття запобігання конфлікту:

- а) так;
- б) ні;
- в) поняття синонімічні.

6. Діагностика конфлікту – це:

- а) комплекс заходів, спрямований на розпалювання, загострення конфлікту;
- б) комплекс заходів, спрямований на з'ясування причин наявного конфлікту, його спрямованості та тенденцій розвитку;
- в) вплив на конфлікт з метою його ослаблення й обмеження, спрямування динаміки конфлікту до розв'язання.

7. Серед технологій врегулювання конфліктів виокремлюють:

- а) управлінські;
- б) інформаційні;
- в) аналітичні.

8. Поняття завершення конфлікту ширше від поняття розв'язання конфлікту:

- а) так;
- б) ні;
- в) поняття синонімічні.

9. Один із способів розв'язання конфліктів дає змогу сторонам дійти такої згоди, яка задовольнятиме кожну з них і допоможе уникнути значних матеріальних втрат:

- а) переговори;
- б) погоджувальні процедури;
- в) посередництво.

10. Різновидом посередницької процедури є:

- а) переговори;
- б) примирення;
- в) залучення третейського суду.

Відповіді:

1. в	6. б
2. в	7. б
3. в	8. а
4. а	9. а
5. в	10. в

Література [9; 13; 20; 22; 26; 31; 49]

Змістовий модуль III. Психологія юридичного конфлікту

Тема 5. Особистість в умовах юридичного конфлікту

Питання для самоконтролю

1. Індивідуально-психологічні особливості поведінки в конфлікті.
2. Конфліктогенні типи особистостей.
3. Характерні особливості контактності особистостей.
4. Стили поведінки в конфлікті.
5. Механізми процесу взаємодії.

Практичні завдання

1. Опрацюйте основну літературу з навчальної теми.
2. Складіть плани-конспекти підготовки до семінарських занять.
3. Ознайомтеся з додатковою літературою з навчальних тем.
4. Підготуйте реферат за темою “Врахування особливостей темпераменту в конфліктній ситуації”.
5. Підготуйте реферат за темою “Екстраверти та інтроверти в умовах конфлікту”.

Тестові завдання

1. **Такий тип темпераменту характеризується підвищеною чутливістю й збудженістю:**
 - а) холеричний;
 - б) сангвінічний;
 - в) меланхолічний.
2. **Такий тип темпераменту відзначається наполегливістю в досягненні мети:**
 - а) сангвінічний;
 - б) флегматичний;
 - в) меланхолічний.
3. **Такий тип темпераменту відзначається помітною психічною активністю, швидко реагує на зміну ситуації:**
 - а) сангвінічний;
 - б) меланхолічний;
 - в) холеричний.
4. **Такий тип темпераменту характеризується підвищеною збудженістю та нерівноваженістю:**
 - а) холеричний;
 - б) сангвінічний;
 - в) меланхолічний.

5. Такий тип темпераменту має найбільший діапазон узгодження з іншими типами темпераменту:

- а) сангвінічний;
- б) меланхолічний;
- в) флегматичний.

6. Такий аспект психологічних рис можна зарахувати до темпераменту:

- а) динамічний;
- б) статичний;
- в) динамічний і статичний.

7. Всі люди є конфліктними за своєю природою:

- а) всі люди;
- б) більшість людей;
- в) далеко не всі люди.

8. Класифікують типи людей за характером пізнавальної діяльності та способами прийняття рішень:

- а) емоційний, аналітичний, відчуваючий, інтуїтивний;
- б) гіпертимний, демонстративний, збудливий, педантичний;
- в) дистимічний, циклоїдний, емотивний, екзальтований.

9. Схильність до поступок, непослідовність в оцінках, судженнях, поведінці характерна для такої моделі конфліктної поведінки:

- а) конструктивна;
- б) деструктивна;
- в) конформістська.

10. Такий стиль поведінки в конфлікті найбільш характерний для вирішення юридичних конфліктів:

- а) стиль компромісу;
- б) стиль конкуренції;
- в) стиль співробітництва.

Відповіді:

1. в	6. а
2. б	7. в
3. а	8. а
4. а	9. в
5. б	10. б

Література [20; 23; 28–30; 32; 45–47; 49]

Тема 6. Технології ефективного спілкування та раціональної поведінки юриста в конфлікті

Питання для самоконтролю

1. Індивідуально-психологічні особливості поведінки в конфлікті.
2. Конфліктогенні типи особистостей.
3. Характерні якості контактності особистостей.
4. Стили поведінки в конфлікті.
5. Механізми процесу взаємодії.

Практичні завдання

1. Опрацюйте основну літературу з навчальної теми.
2. Складіть плани-конспекти підготовки до семінарських занять.
3. Ознайомтеся з додатковою літературою з навчальних тем.
4. Розгляньте запропоновані справи та виконайте завдання.

Вправа 1

У психології управління персоналом на основі численних спостережень виявлені наступні закономірності:

- чим повніше в системі управління представлені позитивні формальні відносини, тим менше залишається простору для появи негативних неформальних відносин;
- чим повніше в процесі управління представлені позитивні неформальні відносини, тим менше можливостей для прояву негативних формальних відносин.

Справедливими є і протилежні думки.

Завдання

1. Проаналізуйте суть представлених закономірностей і сформулюйте чітко власне розуміння співвідношення формальних і неформальних відносин у процесі управління персоналом органів правопорядку.

2. Пригадаєте основні психологічні характеристики формальних і неформальних відносин, звернувшись до досвіду юридичної практики.

3. Сформулюйте основні напрями обліку вказаних закономірностей у процесі організації діяльності і взаємодії структурних підрозділів органів правопорядку.

Вправа 2

Назвіть психологічні чинники, які найчастіше здійснюють вплив на правову психологію населення.

Завдання

1. Визначте, які з цих чинників мають вплив на кримінальну і оперативну ситуацію в районі (місті, області – виберіть щось одне за своїм бажанням), де ви живете.

2. Із названих чинників, що мають вплив на стан законності і правопорядку, виділіть дві групи (з трьома-п'ятьма чинниками в кожній), перша з яких має найбільший позитивний вплив, а друга – найбільший негативний. Постарайтеся, щоб в кожній групі були не тільки фонові чинники, що відносяться до стану всього українського суспільства, але й ті, що залежать від місцевих органів влади, населення. В чому конкретно полягає їх вплив на правову психологію всього населення міста (району, області, країни) і на правову психологію окремих громадян. Які сприятливі і несприятливі явища ці чинники викликають у них?

3. Конкретизуйте свій аналітичний пошук: чітко оцініть вплив діяльності правоохоронних органів міста (району, області, країни) на правову психологію населення за двома напрямками: а) що і як позначається позитивно і б) що і як позначається негативно.

4. Завершіть аналіз, відповівши на питання: що і як можна покращити в роботі правоохоронних органів (що залежить від людей, які працюють у них) міста (району, області, країни), щоб почати або прискорити зміни в правовій психології населення у напрямі до підвищення рівня її розвитку, до рівня правової культури?

5. Спробуйте повторити завдання щодо правового органу, в якому ви збираєтеся працювати або вже працюєте.

Вправа 3

Уявіть, що керівництво вам доручило вивчити конфліктологічні тенденції корисливої злочинності серед населення вашого району (міста, області, країни). Для цього вам треба розробити опитувальник. У ньому, зокрема, слід передбачити питання для вивчення правових позицій і очікувань опитуваних. Нижче наведений приблизний перелік їх.

Завдання

Сформулюйте для кожного питання варіанти можливих відповідей (від трьох до п'яти), які повинні відобразити різні види позицій і сподівань громадян.

1. Яка частина осіб, що проживають у вашому районі (місті, області), вдаються до незаконного (кримінального) способу матеріального забезпечення?

2. Чи змінюється сьогодні така позиція людей?

3. Яка позиція великої частини людей, що мають приблизно ваше соціальне становище, щодо злочинного способу матеріального забезпечення?

4. Яка тенденція характерна сьогодні для такої позиції людей вашого віку і соціального статусу?

5. Як ставиться більшість працездатних людей до правомірного способу матеріального забезпечення?

6. Чи змінюється сьогодні ставлення людей до правомірного способу забезпечення матеріального достатку?

7. Яка частина людей, що проживають у вашому районі (місті, області), буде надавати допомогу правоохоронним органам у розкритті злочину?

Завдання

Розробіть аналогічний опитувальник для вивчення соціально-психологічних передумов кримінально-правових конфліктів.

Вправа 4

Прочитайте уривок з розповіді “По мосту” німецького письменника Генріха Белля.

“Історія цього будинку не давала мені спокою. Я став задумливим, недбалим у роботі. Так, насправді недбалим. Я дуже багато роздумував. Одного разу навіть забув узяти теку “Спірні справи”, чим накликав на себе гнів начальника окружного управління. Він викликав мене до себе, він тремтів від обурення.

– Грабовські, – сказав він мені, – я чув, Ви забули теку “Спірні справи”. Служба над усе, Грабовські!

Оскільки я терпляче мовчав, начальник продовжував ще строгішим голосом:

– Кур’єр Грабовські, я Вас попереджаю: розтяпам не місце у загальнонімецькому товаристві мисливського собаківництва. Ми можемо забезпечити себе кваліфікованими службовцями...

Він грізно подивився на мене, але раптом його погляд став лагіднішим.

– Можливо, у Вас які-небудь особисті неприємності?

Я тихо сказав:

– Так.

– Що трапилося? – запитав він вже іншим тоном. У відповідь я тільки похитав головою.

– Чи можу я Вам допомогти? Скажіть чим?

– Дайте мені один вільний день, пане начальнику. Більше мені нічого не треба.

Він великодушно кивнув.

– І не сприймайте цей наганяй близько до серця. Врешті-решт забути теку може кожний, А в іншому ми Вами задоволені...

Я тріумфував. Сцена ця відбулася в середу, і на завтра, в четвер, я був вільний”.

Питання

1. Яка частина розмови начальника з підлеглим може призвести до конфлікту як характерна для “бюрократичної особи”?

2. Яким чином і яким психологічним прийомом кур’єрові Грабовські вдалося змінити зміст, характер і тональність монологу начальника окружного управління?

3. Дайте характеристику стилю управлінської діяльності керівника окружного управління загальнонімецького товариства мисливського собаківництва. Чи є він конфліктогенним?

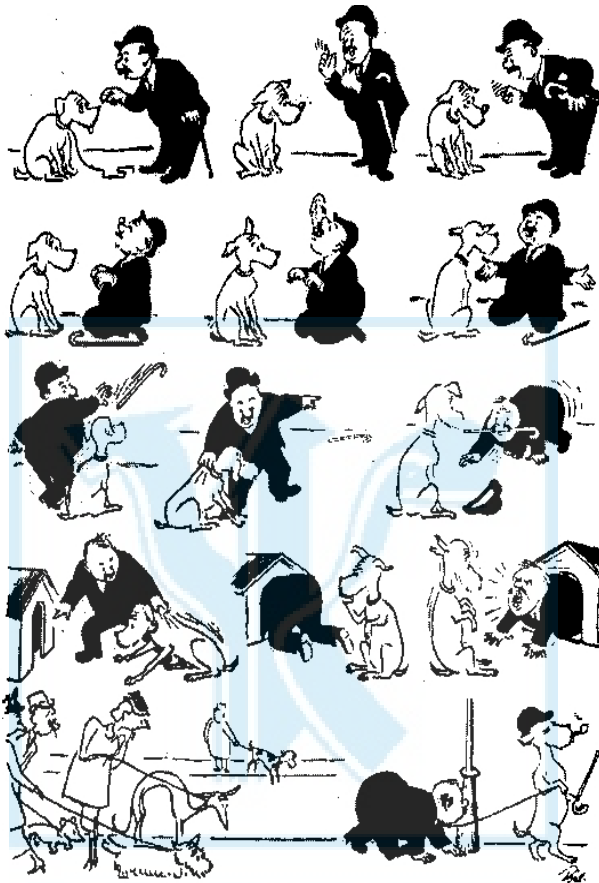
4. Проаналізуйте поведінку кур’єра Грабовські в цій ситуації.

Вправа 5

Розгляньте малюнок Х. Бідструпа “Стиль керівництва”. Дайте відповідь на питання.

1. Чи можна вважати процес дресирування собаки зовсім безуспішним?

2. Чому стиль керівництва, який можна сформулювати таким чином: “Роби, як я! Вчися, дивлячись на начальника!”, виявився мало ефективним?

Стиль керівництва (мал. Х. Бідструпа)

3. На якому етапі навчання керівник повинен був перейти від “показу”, “примусення до виконання” на необхідність “застосувати владу”?
4. Дайте психологічну характеристику дресирувальника.
5. У чому виявилися “бюрократичні” риси господаря собаки?
6. Назвіть причини невдалого дресування.

Вправа 6

При дослідженні психологічних аспектів організаційних відносин виявлено чинники, що впливають на ступінь нормативно-правового регулювання конфліктності поведінки працівників:

- а) необхідність дотримуватись законів і підзаконних актів;
- б) вибір тактичних прийомів вирішення організаційних завдань;
- в) важливість напряму діяльності (наприклад: фінансова, забезпечення безпеки громадян і співробітників і т. д.);
- г) планування особистої праці і вибір пріоритетних завдань в конкретний час на закріпленій ділянці роботи;
- д) реалізація обов'язків, прав і відповідальності працівників;
- е) впровадження передового досвіду і нововведень;
- є) сумісні дії багатьох працівників;
- ж) застосування науково-практичних рекомендацій;
- з) діяльність в умовах зміни звичних режимів роботи (екстремальні ситуації, стихійні лиха і т. п.);
- и) підвищення рівня професійної і психологічної підготовленості;
- і) вирішення стикових завдань в умовах взаємодії різних структурних підрозділів органу внутрішніх справ;
- ї) вдосконалення організації особистої праці, раціоналізація.

Завдання

Ознайомтеся з описаними конфліктогенними чинниками. Виберіть з них дві групи чинників:

1. Такі, що спонукають до детального нормування діяльності працівників.
2. Такі, що сприяють самостійності і опираються на самоорганізацію працівників.

Вправа 7

Відомий американський фахівець у сфері людського спілкування Дейл Карнегі давав такі рекомендації (Карнегі Д. Как завоевывают друзей и оказывают влияние на людей. — М., 1989. — С. 52):

а) «На світі є тільки один спосіб спонукати кого-небудь щось зробити.... І він полягає в тому, щоб примусити іншу людину захотіти це зробити.

Пам'ятайте — іншого способу немає.

Звичайно, ви можете під дулом револьвера примусити людину віддати вам свій годинник. Ви можете примусити службовця працювати, загрожуючи йому звільненням у разі його відмови. Ви можете примусити дитину робити те, що хочете, за допомогою батога і погрози. Проте ці грубі методи матимуть небажані наслідки.

Єдиний спосіб, яким я можу спонукати вас що-небудь зробити, — це дати вам те, що ви бажаєте”;

б) “Кожного літа я їжджу... на рибну ловлю. Я дуже люблю суніцю із вершками, але зрозумів, що з якогось дива риба надає перевагу черв'якам. Тому, коли я їду на рибну ловлю, я не думаю про те, що сам хочу. Я думаю про те, чого хоче риба. Я не насаджую на гачок як приманку суніцю із вершками, а підманюю рибу черв'яком або цвіркуном, кажучи: “Чи не хочеш спробувати?” Чом би нам не чинити так само розумно, щоб привернути до себе людей?”

Завдання

1. Ці рекомендації сформульовані в 30-ті роки минулого століття, а як їх оцінити з сучасних позицій?

2. Якщо ви вважаєте їх цікавими і такими, що мають хоча б якесь значення, то чи можна застосовувати їх у роботі юриста, щоб запобігти конфліктним ситуаціям? Коли і за яких обставин?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ

1. Погляди на конфлікти у пам'ятках права, художній творчості та мистецтві стародавніх часів.
2. Суспільно-політичні конфлікти у пам'ятках Київської Русі.
3. Конфліктологічні погляди в період середньовіччя.
4. Конфліктологічні погляди у добу Відродження та Просвітництва.
5. Погляди на конфлікти К. Маркса.
6. Конфліктний функціоналізм Г. Зімеля.
7. Конфліктологічні погляди М. Вебера.
8. Конфліктологічні погляди Г. Спенсера.
9. Теорія конфлікту Р. Дарендорфа.
10. Позитивні функції конфліктів за Л. Козером.
11. Погляди на конфлікти З. Фрейда.
12. Біхевіористський підхід до пояснення конфліктів.
13. Когнітивістський підхід до пояснення конфліктів.
14. Розвиток конфліктології на пострадянському просторі.

15. Розвиток конфліктології в Україні.
16. Основні проблеми подальшого розвитку вітчизняної конфліктології.
17. Конфліктологія як наука, її предмет, об'єкт та завдання.
18. Юридична конфліктологія як наука.
19. Функції та завдання юридичної конфліктології.
20. Поняття соціального конфлікту.
21. Позитивні та негативні функції конфлікту.
22. Поняття юридичного конфлікту та його характерні особливості.
23. Сторони (учасники) конфлікту.
24. Умови конфлікту.
25. Предмет та об'єкт конфлікту.
26. Образи конфліктної ситуації.
27. Дії учасників конфлікту.
28. Результати конфліктної взаємодії.
29. Виникнення об'єктивної конфліктної ситуації.
30. Типові причини для виникнення конфліктів в організаціях.
31. Усвідомлення (сприйняття) ситуації як конфліктної.
32. Конфліктна поведінка (взаємодія).
33. Типи протиборства у конфлікті.
34. Розв'язання (вирішення) конфлікту.
35. Типологія юридичних конфліктів за сферами прояву.
36. Типологія юридичних конфліктів за ступенем тривалості й напруженості.
37. Типологія юридичних конфліктів за галузями права.
38. Типологія юридичних конфліктів залежно від характеру приписів правових норм.
39. Типологія юридичних конфліктів за системою правозастосовних та правоохоронних органів.
40. Екологічні (еколого-правові) конфлікти.
41. Міжнародні (міжнародно-правові) конфлікти.
42. Конфлікти в державно-правовій сфері.
43. Конфлікти між гілками влади.
44. Конфлікти, які виникають між центральними та місцевими владними структурами.
45. Конфлікти в парламентській діяльності.
46. Адміністративно-правові конфлікти.
47. Конфлікти в цивільно-правовій сфері.
48. Конфлікти в господарсько-правовій сфері.

49. Кримінальні конфлікти.
50. Кримінально-процесуальні конфлікти.
51. Трудові конфлікти.
52. Сімейні конфлікти.
53. Прогнозування конфлікту.
54. Попередження конфлікту.
55. Стимулювання конфлікту.
56. Діагностика конфлікту.
57. Регулювання конфлікту.
58. Розв'язання конфлікту.
59. Переговори як спосіб розв'язання конфлікту.
60. Погоджувальні процедури (примирення) як спосіб розв'язання конфлікту.
61. Посередництво як спосіб розв'язання конфлікту.
62. Конфліктний медіаторинг як засіб розв'язання конфлікту.
63. Міжнародно-правові процедури вирішення конфліктів.
64. Несудове вирішення міжнародних спорів.
65. Розгляд і вирішення міжнародних конфліктів у судовому порядку.
66. Конституційні процедури вирішення конфліктів.
67. Конституційне судочинство як засіб вирішення державно-правових конфліктів.
68. Судовий розгляд цивільно-правових конфліктів.
69. Судовий розгляд господарських конфліктів.
70. Розв'язання кримінально-правових конфліктів.
71. Вирішення трудових конфліктів.
72. Розв'язання сімейних конфліктів.
73. Індивідуально-психологічні особливості поведінки в конфлікті.
74. Моделі конфліктної поведінки.
75. Протиборство (конкуренція) як стиль поведінки в конфлікті.
76. Ухилення як стиль поведінки в конфлікті.
77. Пристосування як стиль поведінки в конфлікті.
78. Співробітництво як стиль поведінки в конфлікті.
79. Компроміс як стиль поведінки в конфлікті.
80. Вплив як механізм процесу взаємодії.
81. Научення як механізм процесу взаємодії.
82. Наближення—уникнення як механізм процесу взаємодії.
83. Оцінка виграшів—програшів як механізм процесу взаємодії.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Анциупов А. Я., Мальшев А. А.* Введение в конфликтологию. — К., 1996.
2. *Анциупов А. Я., Шитилов А. И.* Конфликтология. — М., 1999.
3. *Бандурка А. М., Друзь В. А.* Конфликтология: Учеб. пособие. — Х., 1997.
4. *Вишнякова Н. Ф.* Конфликтология. — Минск, 2002.
5. *Ворожейкин И. Е., Кибанов А. Я., Захаров Д. К.* Конфликтология: Учебник. — М., 2000.
6. *Герасіна Л. М., Панов М. І.* Конфліктологія: Підручник. — Х., 2002.
7. *Громова О. Н.* Конфликтология: Курс лекций. — М., 2000.
8. *Дмитриев А. В.* Конфликтология: Учеб. пособие. — М., 2000.
9. *Дмитриев А., Кудрявцев В., Кудрявцев С.* Введение в общую теорию конфликтов: Юридическая конфликтология. Ч. 1. — М., 1993.
10. *Дмитриев А. В. и др.* Основы конфликтологии: Учеб. пособие. — М., 1997.
11. *Донченко Е. А., Титаренко Т. М.* Личность: конфликт, гармония. — К., 1989.
12. *Здравомыслов А. Г.* Социология конфликта. — М., 1995.
13. *Зеркин Д. П.* Основы конфликтологии. — Ростов н/Д, 1998.
14. *Иванов В. М., Иванова О. В.* Юридична конфліктологія. — К., 2004.
15. *Ишмуратов А. Т.* Конфлікт і згода: Основы когнітивної теорії конфліктів. — К., 1996.
16. *Кудрявцев В. Н.* Основы конфликтологии: Учеб. пособие. — М., 1997.
17. *Ложкин Г. В., Порякель Н. И.* Практическая психология конфликта: Учеб. пособие. — К., 2000.
18. *Пірен М. І.* Основы конфліктології. — К., 1997.
19. *Пірен М. І.* Конфліктологія: Підручник. — К., 2003.
20. *Скибицька Л. І.* Конфліктологія. — К., 1999.
21. *Скотт Дж. Г.* Конфликты и пути их преодоления. — К., 1991.
22. *Уткин Э. А.* Конфликтология. Теория и практика. — М., 1998.

Додаткова

23. *Беззубко Л. В., Зюнькін А. Г., Калина А. В.* Управління трудовими конфліктами: Навч. посіб. — К., 2004.
24. *Бекешкіна І. Е.* Конфліктологічний підхід до сучасної ситуації в Україні. — К., 1994.
25. *Гірник А. М.* Посередництво в трудових конфліктах. — К., 1998.
26. *Грузінова Л. П.* Трудові спори: Навч. посіб. — К., 2002.
27. *Дружинин В. В., Конторов Д. С., Конторов М. Д.* Введение в теорию конфликта. — М., 1989.

28. *Запрудский Ю. Г.* Социальный конфликт (политологический анализ). — Ростов н/Д, 1992.
29. *Здравомыслов А. Г.* Социология конфликта. — М., 1995.
30. *Зеркин Д. П.* Основы конфликтологии. — Ростов н/Д, 1998.
31. *Иванов В. М., Иванова О. В.* Юридична конфліктологія. — К., 2004.
32. *Иванов В. Н., Смолянский В. Г.* Конфликты и конфликтология. — М., 1994.
33. *Карнеги Д.* Как приобретать друзей и оказывать влияние на людей. — К., 1989.
34. *Козырев Г. И.* Введение в конфликтологию. — М., 1999.
35. *Корнев М. Н., Коваленко А. Б.* Соціальна психологія: Підручник. — К., 1995.
36. *Кудрявцев С. В.* Конфликт и насильственное преступление. — М., 1991.
37. *Линчевский Э. Э.* Контакты и конфликты. — М., 2000.
38. *Ложкин Г. В., Сьомін С. В., Петровська Т. В. та ін.* Конфлікти у сумісній діяльності. — К., 1997.
39. *Мастенбрук У.* Управление конфликтными ситуациями и развитие организации. — М., 1996.
40. *Обозов Н. Н., Щёкин Г. В.* Психология работы с людьми: Учеб пособие. — К., 1999.
41. *Петровский А. В.* Введение в психологию. — М., 1995.
42. *Пирен М. І.* Деонтологія конфліктів та управління. — К., 2001.
43. *Сулимова Т. С.* Социальная работа и конструктивное разрешение конфликтов. — М., 1996.
44. *Усатий Г. О.* Кримінально-правовий компроміс. — К., 2001.
45. *Фишер Р., Юри У.* Путь к согласию, или переговоры без поражения. — М., 1990.
46. *Фрейд З.* Психология бессознательного. — М., 1990.
47. *Фролов С. Ф.* Социология: сотрудничество и конфликты. — М., 1997.
48. *Херсонский Б. Г., Дворяк С. В.* Психология и психопрофилактика семейных конфликтов. — К., 1991.
49. *Чумиков А. Н.* Социально-политический конфликт: теоретические и прикладные аспекты. — М., 1993.
50. *Шейнов В. П.* Конфликты в нашей жизни и их разрешение. — Минск, 1996.
51. *Щёкин Г. В.* Визуальная психодиагностика и ее методы. — К., 1992.
52. *Щёкин Г. В.* Визуальная психодиагностика: познание людей по их внешности и поведению. — К., 2001.
53. *Щёкин Г. В.* Организация и психология управления персоналом. — К., 2002.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Зміст дисципліни “Юридична конфліктологія”	6
Теми самостійної роботи студентів.....	7
Питання для самоконтролю студентів.....	23
Список літератури.....	26

Відповідальний за випуск	<i>А. Д. Везеренко</i>
Редактор	<i>С. М. Толкачова</i>
Комп'ютерне верстання	<i>Н. І. Нечиторенко</i>

МАУП

Зам. № ВКЦ-3487
Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП